Lausunto
3.10.2017

Lausunto Eduskunnan maatalousjaostolle 3.10.2017

Viite: *Lausuntopyyntö teemasta " Talousarvioesityksen vaikutukset maatalouden kannattavuuteen ja maataloustuloon"*

Lausunnon antajat: *Luonnonvarakeskus (Luke) / Arto Latukka ja Jyrki Niemi*

Maatalouden tulos- ja kannattavuuskehitys

Maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä on alentunut Suomessa vuodesta 2000 vuoteen 2016 noin 78 000 yrityksestä 50 000 yritykseen. Luonnonvarakeskuksen Taloustohtori -järjestelmän rakenne-ennusteiden mukaan yritysmäärä tulee alenemaan edelleen vuoteen 2025 mennessä noin 37 000 yritykseen.

Luonnonvarakeskus Luke seuraa maa- ja puutarhatalouden tulos- ja kannattavuuskehitystä maatalouden kannattavuuskirjanpitoaineiston perusteella. Kirjanpitotiloihin kuuluu noin 850 maatilaa, joiden tulokset edustavat noin 35.000 suurimman tilan tuloksia. Kannattavuuskirjapitoaineistosta tuotetaan painottamalla myös kokonaislaskentatulokset, jotka kuvaavat Suomen kaikkien maatilojen yhteenlaskettuja tuloksia ja näissä on mukana pienetkin tilat. Tulos- ja kannattavuuskehityksen keskiarvotarkastelut kohdennetaan kuitenkin paremmin päätoimisia yrityksiä edustavaan suurimpien 35 000 tilan tilaryhmään. Tulokset on nähtävissä Luken Taloustohtori -sivustolla (www.luke.fi/taloustohtori).

Tässä 35 000 tilan ryhmässä suurten tilojen osuus kasvaa jatkuvasti. Pienten ja heikommin kannattavien tilojen lopettamisen tulisi nostaa maa- ja puutarhatalouden keskiarvokannattavuutta. Maa- ja puutarhatalouden kannattavuus on kuitenkin heikentynyt 2000-luvulla, vaikka jäljelle jäävien maatalous- ja puutarhayritysten yrityskoko ja liikevaihto ovat kasvaneet. Heikon kannattavuuden kohentamiseksi tuotantoa jatkavat maatalousyritykset pyrkivät kasvattamaan tilakokoaan ja näin alentamaan tuotteiden yksikkökustannuksia ja kohentamaan taloudellista tilannettaan.

Vuonna 2016 maatalouden yrittäjätulon ennustetaan olleen keskimäärin 14 000 euroa tilaa ja vuotta kohti, mikä on 11 % enemmän kuin vuonna 2015, mutta 27 % vähemmän kuin vuonna 2012 ja sitä edeltävinä vuosina, jolloin yrittäjätulo on ollut noin 22 000 euron tasolla vuosittain. Yrittäjätulon tulisi kattaa yrittäjäperheen työvoimasta ja omasta pääomasta aiheutuvat kustannukset. Yrittäjätulo kattaa näistä kustannuksista nykyään vain noin kolmanneksen, jolloin kannattavuuskerroin on 0,33:n tasolla. 2000-luvun alussa kannattavuuskerroin oli 0,7:n tasolla. Yrittäjätulo sinänsä säilytti 2000-luvun alkupuolen tason pitkään, mutta yrittäjäperheen työstä aiheutunut kustannus on noussut, perustuessaan maataloustyöntekijöille maksettaviin tuntipalkkoihin. Ja tilakoon kasvun myötä tilaan sitoutuneen oman pääoman määrä on yli kaksinkertaistunut, lähes 350 000 euroon. Näin yrittäjätulon olisi pitänyt vuosittain nousta, jotta kannattavuus olisi säilynyt edes ennallaan.

Mikäli omasta työstä ja pääomasta aiheutuvat kustannukset vähennetään yrittäjätulosta, saadaan tappioksi keskimäärin 30 000 euroa vuonna 2016. Tämä kuvaa tilannetta, jossa yrittäjä joutuisi maksamaan kaikki omastakin työstä ja pääomasta aiheutuvat kustannukset rahamenoina ulos tilalta.

Mikäli yrittäjätulosta vähennetään vain omasta työstä aiheutuva tuntipalkkavaatimus, jää omalle pääomalle negatiivinen korvaus, ja oman pääoman tuottoprosentti painuu negatiiviseksi, -5,5 prosentin tasolle. Se on ollut viime vuosina jatkuvasti negatiivinen, eli pelkästään tuotannon pitäminen ennallaan vaatii jatkuvasti ulkopuolista rahoitusta.

Kokonaispääoman tuottoprosentti oli vuonna 2016 vastaavasti negatiivinen, -2,7 prosenttia. Mikäli yrittäjätulosta vähennetään vain omasta pääomasta aiheutuva korkovaatimus, jäi omalle työlle korvausta vuonna 2016 keskimäärin 900 euroa vuotta ja tilaa kohti eli noin 0,5 euroa työtuntia kohti.

Omavaraisuusaste eli omanpääoman osuus koko varallisuudesta on säilynyt toimialalle tyypillisesti korkeana eli noin 72 %:n tasolla. Pääoman kiertonopeus on maataloustuotannossa hidasta, mikä edellyttääkin korkeaa omavaraisuusastetta. EU:ssa maatalouden omavaraisuus aste on ollut viime vuosina keskimäärin 85 %.

Tilakoon kasvun myötä keskimääräinen velkamäärä on kasvanut jatkuvasti ja on nyt noin 120.000 euroa. Keskimäärin velkamäärä on noin yritysten liikevaihdon suuruinen. Velat kuitenkin keskittyvät viime vuosina voimakkaasti investoineille, usein nuorille yrittäjille. Näillä maksuvalmius-tilanne voi olla vaikea.

Tilivuoden 2017 tulosennusteet valmistuvat lähiviikkojen aikana. Tulokset tulevat olemaan vielä heikommat kuin vuoden 2016. Tulo- ja investointitukien ehdoilla vaikutetaan edelleen maatalouden tulo- ja kannattavuus-kehitykseen, mutta vain rajallisesti. Korkeillakaan tuen tasoilla ei voida ylläpitää tuotantoa ja investointeja, jos sato- ja markkinanäkymät jatkuvat huonoina.

Taulukko 1. Maa- ja puutarhatalouden yrittäjätulon kehitys (€ yritystä kohti)

Taloustohtori. Maa- ja puutarhatalous -palvelu (luke.fi/taloustohtori). Aineisto: Luke kannattavuuskirjanpitotulokset. 3.10.2017

Yrittäjätulo	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016E
Tiloja edustettuna	53 300	50 300	48 800	45 500	44 700	43 300	45 700	44 500	43 300	43 100	40 900	40 200	38 900	37 900	37 100	36 500	34 800
Viljelyala	40,2	41,9	43,3	46,9	47,7	48,8	47,8	49,7	50,8	52,2	53,5	53,3	56,5	58,2	60,1	61,0	62,2
Eläinyksiköt	23,6	24,8	24,8	27,0	26,1	27,9	25,5	26,9	26,6	24,8	25,3	24,9	25,4	27,2	26,8	27,4	27,5
Viljanviljely	13 400	11 200	13 400	10 800	9 090	7 450	8 700	18 400	5 070	-1 430	10 100	10 200	11 000	4 710	1 970	3 380	2 890
Muu kasvinviljely	17 100	15 700	14 800	12 600	11 800	9 020	12 700	17 600	10 100	6 110	11 800	9 160	8 010	2 980	3 850	3 810	3 710
Kasvihuonetilat	22 100	28 900	37 100	28 600	35 800	32 900	27 800	22 200	24 700	23 900	39 800	34 300	37 300	52 200	57 300	49 500	85 100
Avomaatilat	15 700	13 300	15 500	23 700	240	18 000	26 200	12 600	7 280	9 470	7 820	24 900	610	36 300	15 800	18 300	28 000
Lypsykarja	27 600	28 900	29 500	29 700	31 700	29 600	31 400	37 900	42 500	35 400	43 700	40 800	47 300	39 700	46 800	30 700	34 500
Muu nautakarja	22 000	21 600	20 200	21 500	18 700	22 800	16 300	22 600	15 900	20 000	25 100	20 100	22 300	26 500	19 100	22 700	26 200
Lammas ja vuohitilat	7 180	6 430	8 470	8 110	9 540	6 370	8 110	3 480	4 420	5 320	9 360	15 200	11 000	18 500	21 300	8 300	1 270
Sikatalous	26 400	30 900	31 600	22 000	22 900	33 000	35 000	42 300	20 800	34 100	38 700	28 700	40 900	15 500	34 500	54 400	55 300
Siipikarjatalous	45 600	39 200	38 300	48 100	45 900	49 100	34 800	75 400	37 100	33 500	28 300	50 000	28 800	26 700	33 200	45 500	36 700
Sekamuotoinen	16 200	15 200	18 200	13 500	9 880	13 700	17 500	28 700	16 000	4 010	18 000	22 300	22 100	20 300	9 470	11 100	14 200
Kaikki tilat	21 700	21 700	22 400	21 400	20 100	20 300	19 700	26 000	18 800	13 600	22 500	20 700	22 000	17 800	16 900	14 400	16 000

Taulukko 2. Maa- ja puutarhatalouden kannattavuuskertoimen kehitys

Taloustohtori. Maa- ja puutarhatalous -palvelu (luke.fi/taloustohtori). Aineisto: Luke kannattavuuskirjanpitotulokset. 3.10.2017

Kannattavuuskerroin	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016E
Tiloja edustettuna	53 300	50 300	48 800	45 500	44 700	43 300	45 700	44 500	43 300	43 100	40 900	40 200	38 900	37 900	37 100	36 500	34 800
Viljelyala	40,2	41,9	43,3	46,9	47,7	48,8	47,8	49,7	50,8	52,2	53,5	53,3	56,5	58,2	60,1	61,0	62,2
Eläinyksiköt	23,6	24,8	24,8	27,0	26,1	27,9	25,5	26,9	26,6	24,8	25,3	24,9	25,4	27,2	26,8	27,4	27,5
Viljanviljely	0,73	0,57	0,58	0,46	0,37	0,30	0,42	0,81	0,22	-0,06	0,37	0,37	0,39	0,17	0,07	0,12	0,10
Muu kasvinviljely	0,92	0,82	0,62	0,47	0,47	0,35	0,57	0,77	0,47	0,26	0,45	0,40	0,32	0,13	0,18	0,17	0,16
Kasvihuonetilat	0,70	0,80	0,72	0,55	0,63	0,54	0,46	0,35	0,38	0,37	0,58	0,53	0,54	0,76	0,85	0,70	1,18
Avomaatilat	0,73	0,60	0,52	0,55	0,01	0,57	1,08	0,45	0,30	0,30	0,26	0,72	0,01	0,61	0,30	0,48	0,72
Lypsykarja	0,66	0,68	0,53	0,51	0,52	0,47	0,48	0,58	0,63	0,51	0,58	0,57	0,60	0,52	0,60	0,38	0,42
Muu nautakarja	0,74	0,71	0,53	0,52	0,47	0,50	0,38	0,47	0,34	0,42	0,47	0,41	0,40	0,49	0,36	0,43	0,47
Lammas ja vuohitilat	0,34	0,28	0,30	0,36	0,48	0,24	0,28	0,12	0,12	0,14	0,21	0,32	0,24	0,35	0,38	0,16	0,02
Sikatalous	0,76	0,91	0,69	0,45	0,44	0,62	0,63	0,71	0,32	0,53	0,53	0,41	0,56	0,22	0,47	0,67	0,66
Siipikarjatalous	1,53	1,10	0,80	0,88	0,88	0,95	0,65	1,31	0,73	0,91	0,47	0,77	0,43	0,41	0,37	0,48	0,38
Sekamuotoinen	0,58	0,53	0,53	0,38	0,29	0,35	0,43	0,70	0,37	0,09	0,33	0,43	0,37	0,36	0,16	0,21	0,26
Kaikki tilat	0,71	0,69	0,56	0,50	0,47	0,46	0,48	0,62	0,45	0,33	0,48	0,48	0,47	0,40	0,37	0,32	0,35